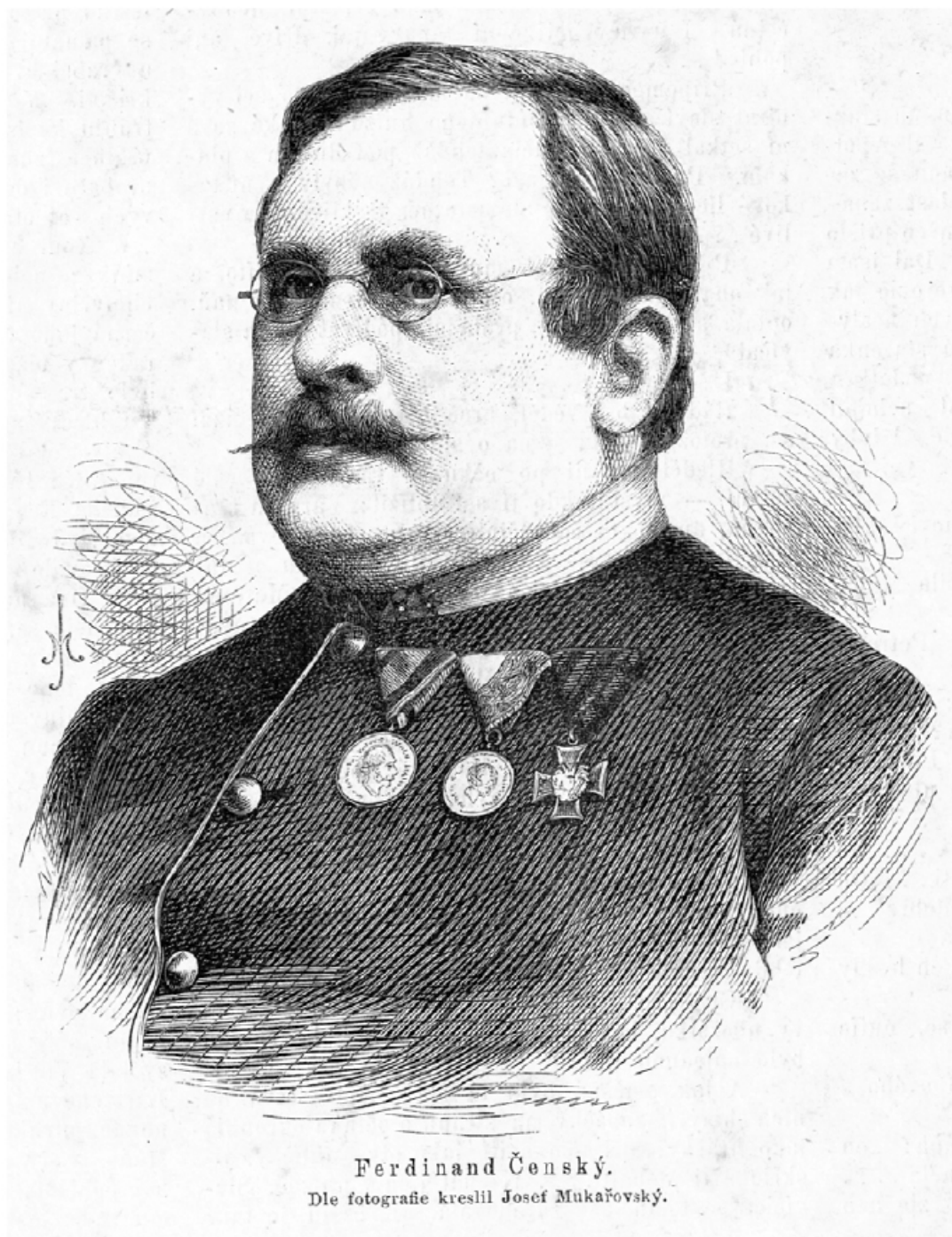

Žurnalista, spisovatel a buditel národa

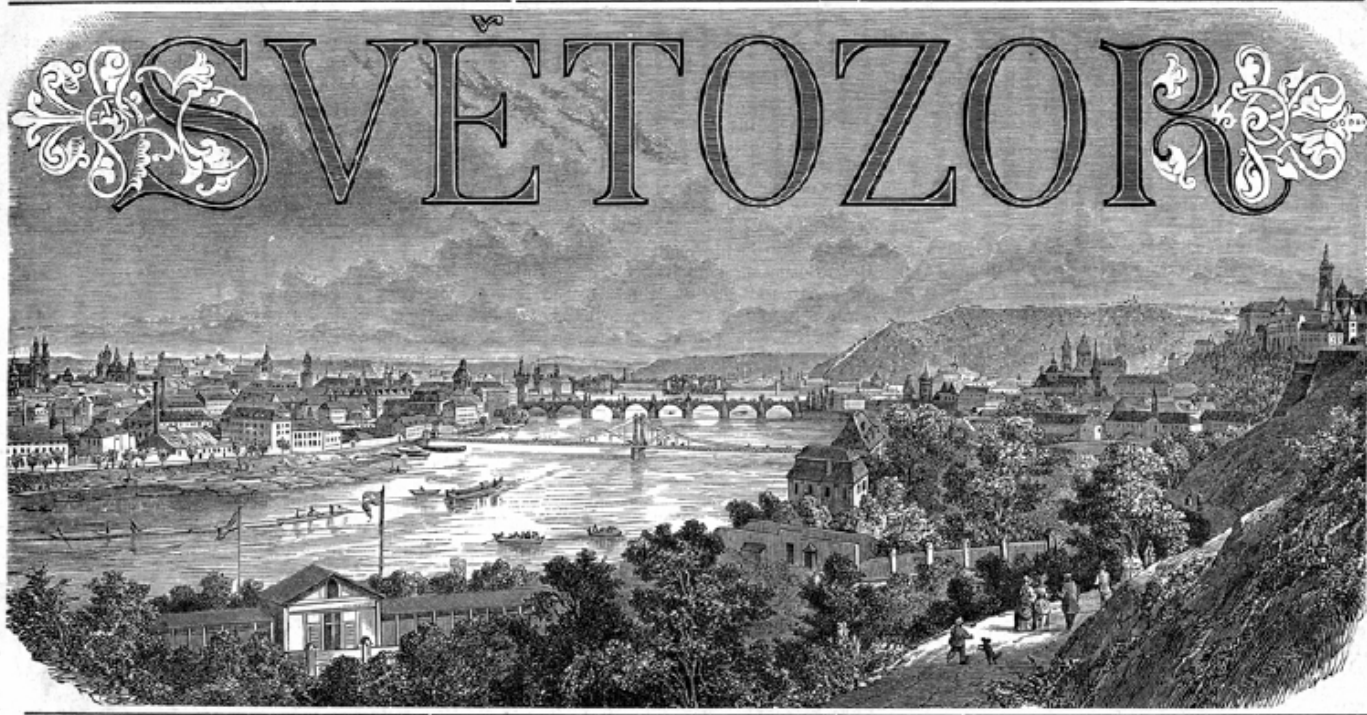
Major
Ferdinand Antonín Čenský
Rytíř z Činova

Podle rodinných památek a dokumentů zpracoval pra-prasynovec Ferdinanda Čenského, syn Jana Nepauera:
MUDr. Robert Kovaník, Heinzenstrasse 18, D-52062 Aachen, Tel.: 0049-241-406672, biotherik@t-online.de

Nástin unikátního života jednoho významného čechtického rodáka

Rytířský erb Ferdinanda Čenského
z Činova

Ferdinand Čenský.

Životopisný nástin, od bývalého jeho spolužáka.

(Podobizna na str. 273.)

Nebylo věru v našem junáckém literárním kruhu, povyšlém nejvíce z gymnasia staroměstského, této štěpnice vlastenecky uvědomělých, duchem Jungmannů a Svobodů odkojených mladíků, druhá horlivějšího, ochotnějšího a zároveň střízlivějšího, nad našeho Čeňka Čechtického, spoluredaktora, korektora i pisatele našeho psaného týdeníku „Růže“, do níž jsme co posluchači logiky a físičky před rokem 1848 snášeli své plody básnické, Máchovým duchem prosáklé. Vělo tehdy v nás jako tušení nastávajícího politického probuzení: vzory měli jsme před sebou v Krejčím, Fingertovi, Zeleném, Lamblovi atd., troufali jsme se jich alespoň následovati, ne-li předstihnouti, a hlavní autoritou, utvrzující nás v romantickém našem nebesborství, byl náš nezapomenutelný professor Pravoslav Koubek.

I náš Ferdinand, narozený 29. května r. 1829 v Čechticích, kraje čáslavského, z otce Jana Čenského, tamnějšího starosty i obchodníka, trochu již na gymnasiu v Brodě Německém nadechl se vlastenectvím, seznámiv se tam s Karlem Havlíčkem Borovským, právě z Ruska příšlým,

který v Brodě nejen ochotnická divadla řídil, než i českou knihovnu gymnasiální založil, přiměv uvědomělé žáky, že jménem ústavu přistoupili i k matici české.

Redaktorem naší „Růže“, do níž přispívali Rašín, Pirchan, Prošek, Krása, Frič, Šesták, Jehlička, Erben atd., byl dobrodružný ten podivín V. P. Kleinert, sám dosti neplodný, však neumolitelnou svou švádou jiných k pilné práci pobízející. Tent nášeho opatrného Čenského brzy též strhl do proudu politického, zvláště na poli žurnalistiky, tak že se stal s Vávrou a Liblinským horlivým spolupracovníkem „Večerního Lístku“ jakož i také „Věely“ a „Pražských Novin.“

Než nám však jedenáctým březnem nastal život politický, odbývali jsme literární schůze v bytu Kleinerta i Čenského. Tomuto pak jsme své básně a noveletky předpodivným často pravopisem sepsané podávali k uhlazení a přepsání, a třeba jsme si z jeho puntíkářství často žerty ztropili, přec nám to lahodilo, když jsme pak své plody čistě opsané a opravené zřeli v svém týdeníku, jestli se totiž přísně kritickému panu redaktoru zrádilo jich na milost přijmouti.

Mezi svými ostatními professory ctili jsme jediného jen ještě Augustína Smetanu, k němuž zvláště Čenský přilnul s celou duší. Počátkem roku 1851, když prof. Smetana co redaktor „Unionu“ zemřel, napsal Čenský co věrný jeho ctitel a vděčný žák do „Večerníka“ krátkou biografii.

Rodný dům Čenských v Čechčicích. Průčelní scrana před rekonstrukcí

Pro tento článek byl tehdy „Večerník“ zastaven a jeho redaktor Ferdinand Čenský vzat u vyšetřování i odveden jednoduše k vojsku a sice k 11. pěšímu pluku, tehdejší arciknížeti Rainera, který ležel v Mohuči, jehož doplňovací okres naležal se v Jindřichově Hradci.

V tehdejší náramně tuhé zimě musel z Hradce odejírat se přes Písek, Plzeň, Cheb, Hof a Bamberg nejvíce pěšky do Mohuče. Procházka ta trvala celých 30 dní a v Mohuči vřaděn mezi rekruty, dostal se do 23. setniny čtvrtého praporu, která byla umístěna v pevnůstce Elisabeth, kdež za věží Drusovou musel se, v sněhu brodě a zkrhlý na těle, po 8 týdnů cvičiti stále ve zbrani, načež tamějším vojínům vykázáno jiné cvičiště na velkém lomu, asi hodinu za městem, kdež bylo prachu a písku jak v Saharě tak že mužstvo napořád churavělo ba i umíralo. Z Rainerova pluku leželo k 800 nemocných na oči, vše to jen původem drobného prachu na cvičišti.

Vrozená však spokojenost s osudem sebe příkřejším, jeho skromnost a vytrvalost nedala Čenskému zmalátněti, ba ani ochuravěti, ač někdy sotva že udržel pušku v rukou neb na ramenou.

Ponenáhlu získal si důvěru svých spoluvojinů, náklonnost svých představených a našel ještě k tomu i příležitost podívat se do leckteré užitečné knihy, vypsát své rodině, ovšem nejšetrnějším způsobem, aby se proň nekormoutila, denně své příběhy a svízele, konečně pustil se i do sepsání jedné neb druhé povídky, a což nejpodivnějšího, uspořádat si mnohý groš, kterým pak v zlatku, ba u více zlatek narostlým, rodičům a sestrám svým doma čas od času způsobil překvapení.

Když pak postoupil v šarži, měl brzyčko prvních sto zlatých uspořených, jež poslal domů, aby v obchodě uloženy nesly jemu a zároveň rodině užitek.

Teprv roku 1853 postoupil na desátníka, a roku 1854 na šikovatele i komandován byv doprovázen transport do Itálie, popsal cestu svou po Rýně a části Švýcar v „Pražských Novinách.“ Do moravské „Koledy“ poslal původní povídku „Z kovárně Mišetinské“ a naučiv se flámsky, nápotom i vlasky, přeložil z obou jazyků několik novel, ano později též české deklamovánky, zvláště Rubesovy, vzdělal jazykem italským. Přesazen byv do Frankfurtu, přiměl v létě roku 1853 krajany spoluvojiný, že uspořádali v ležení několika českých představení, mezi nimiž i Tylovu „Matku pluku“, o čemž se s podivením i německé noviny rozepsaly. Obecenstvo větším dílem pozůstávalo z cizího důstojnictva, kteréž sledovalo hru s velkou pozorností; co zvláštnost třeba podotknouti, že i ženské úlohy museli hrát mužští. Že i taková obtíž nevadila celku, lze jen horlivě vytrvalosti neohroženého podnikatele přičísti. Na zimu vyučoval pak němčině v kadetní škole s tak dobrým prospěchem, že mu plukovník Reuchlin slíbil postoupení na důstojníka.

Leta 1855 otec těžce mu ochuravěl, a 11. září semřel mu v Karlových Varech, hledav tam uřídila příliš pozdě pomoci. Nyní se vzdělaný voják stal vzorem pečlivé a obětavé hlavy rodinné, kteráž dle sil svých podporovala radou, domluvou, peněžitými příspěvky matku, sestry a bratra ještě nedospělého.

Rodný dům Čenských v Čechicích. Zadní serana před rekonstrukcí

276

Nový život nastal Čenskému přesazením pluku r. 1856 do Itálie. Dostav se do Ferrary, vyučoval tam dcerku jenerála Rhona. V Bologni roku 1857 v červnu byl přítomen veliké slavnosti k uvítání svatého otce po 14 dní, tam meškajícího. Rokem 1858 přesazen do Benátek, doprovázel mrtvolu maršálka Radeckého, načež se krátce před válkou stal poručíkem.

Dne 10. dubna osudného roku 1859 vytáhl do pole, i stál 24. dubna u Cremony, 30. t. m. v Pavii a sepsal, připraven jsa na vše, však pln důvěry ve vítězství, rodině své závět nad míru dojemnou a starostlivou, chláchole ji, aby se příliš nestrachovala, že však, staň se co staň, sluší býti na vše připravenu.

Dne 7. června účastnil se již co nadporučík nešťastné bitvy u Melegnana, ztracené vzdor neobyčejné udatnosti českých pluků.

V osudnější ještě bitvě u Solferina, dne 24. června, stál s plukem svým, po celý den od 6. hodin z rána do 9. k večeru v nejlitějším ohni, to na pravém křídle, kteréž se do poslední chvíle domnívalo býti vítězem, an mezitím střed i levé křídlo bitvu tu ztratilo.

V Castiglione vyhledal pak císař pán více než decimovaný ten pluk, děkoval mu za jeho udatenství, načež po svržení Gyulaye převzal Hess vrchní velení; ještě se pod Benedekem účastnili

SVĚTOZOR

malé šarvátky u Pozzolunga — načež si na dobro odpočinuli ve Veroně.

Po rozmanitých posádkách vlaských i jižně-tirolských přednášel Čenský důstojníkům češtinu, vyučoval i vzdálených litografovanými výklady a úlohami. Brzy při účetnictví, brzy při zásobování, v namahavém i čestném úřadě zaměstnán, stál r. 1866 pod Kuhnem, potomním ministrem války, v údolí Camonica proti dobrovolníkům Garibaldiho opět v ohni. Po skončeném válečném tažení přešel pak posádkou do Lince, kdež si v třech letech získal veliké obliby. Když povolán byl za profesora české řeči a literatury do Nového Města za Vídní, na místo Burianovo, obdržel od spoluměstojníků na památku dvě arcidíla našeho písemnictví, Jungmannův a Naučný Slovník v skvostné vazbě.

Podrobiv se za účelem definitivního dosažení důležité této stolice předepsaným professorským zkouškám, nejen pro českou, nýbrž i pro německou literaturu, věnoval napotom všechny své prázdné chvíle málo u nás pěstovanému vojenskému písemnictví, v němž vedle dosavadních spisovatelů v tom oboru, Kneisla, Krafta, Umlaufa, Buriana, Mirohorského, Thille, Harla, Rüffera atd. Čenský nejen všestranností, nýbrž i správností jazyka a populárností slohu, první a čestné místo zaujímá.

Jan Nepauer, vnuk Bedřicha a synovec Ferdinanda Čenského navštívil 2003 rodný dům Čenských v Čechicích. Přední serana po rekonstrukci.

Především dlužno vytknouti, že proslavenému předchůdci Burianovi nejen obsáhlým životopisem, ale i vydáním vlezajímavých dopisů „Z dob našeho probuzení“ a zbožným zachováváním, částečně i zakoupením všech po něm pozůstalých kněh a památek důstojný a trvalý pomník postavil.

Vojenské populární bibliotéky pro poddůstojníky, vydávané Karlem Procházkou v Těšíně ve všech jazycích rakousko-uherské armády, jest Ferdinand Čenský, co se české její části dotýče, hlavním pořadatelem i spisovatelem. Jeho „Řád služby vojenské“, od něhož některé pluky po stech exemplářích objednali, dočkal se již čtvrtého vydání.

Samozřejmě se rozumí, že do odborných českých časopisů, jakými byly „Žižka“ i „Vlast“, Čenský co nejpilněji přispíval a rovněž v „Naučném Slovníku“ nalezá se od něho na sta drobných článků z oboru vojenského.

Ve spolku se setníkem Thillem vydal v prostonárodní bibliotéce „Matice lidu“ studii o české válce v letech 1618—1622, připravují podobnou vojensko-dějepisnou studii též o celé třicetileté válce.

V chvíli té spisuje čítanky české pro vojenské reální školy, na nichž vedle franštiny a maďarštiny jest čeština obligátním předmětem, přednášeným 17 hodin týdně. V akademii Vídeňského Nového Města přednáší se 6 hodin za

týden; však od r. 1873 dojíždí teď již setník profesor F. Čenský též k dvěma synům arciknížete Karla Ludvíka, z nichž jmenovitě starší, František, již i dosti správně česky píše.

Ferd. Čenský

Podpis Ferdinanda Čenského

Válečná rakouská vyznamenání a rytířské kříže Řádu císaře Františka Josefa, udělená čechtickému rodáku Ferdinandu Čenskému, pražskému žurnalistovi, spoluzakladateli pražského „Večerního listu“, spisovateli, a buditeli národa, oblíbenému člověku pevného charakteru, který byl nejprve 8 měsíců císařovým politickým vězněm na Hradčanech v Praze, pak z trestu donucen k řadové vojenské službě jako prostý voják, ale který to vlastní zásluhou a statečností dotáhl až na majora rakouské císařské armády, na profesora Češtiny ve Válečné akademii v Novém Městě za Vídní, na spolupřekladače Říšského zákoníku do Čestiny, na učitele Čestiny princů císařské rodiny a který, ač byl nakonec císařem Františkem Josefem za četné zásluhy pasován na rytíře z Činova, zůstal po propuštění z rakouské armády nadále českým vlastencem a přesvědčeným odpůrcem rakouské monarchie.

Dva rytířské kříže majora Ferdinanda Čenského
udělené tomuto někdejšímu svému politickému vězni
císařem Františkem Josefem I.

(Přední a zadní strana)

Blatná
Listopad 1877.

SEZNAM SPISŮ

vydaných nákladem

knihtiskárny Koláře a spol.

V PRAZE

Jerusalemská ulice č. 3.

K objednávkám doporučuje se

knihkupci

KAREL WINIKER v BRNĚ.

Ferdinand Čenský.

Gerstvé rovy české“, o nichž nám Čenský ke konci každého roku v „Osvětě“ tklivě, s uznalostí k zemřelým a se znalostí poměrů vypravoval, přimnožily se počátkem února 1887 značně a citelně. Literární historik a pilný nekrologista Ferdinand Čenský neodecházel samoten, nýbrž v důstojné společnosti na věčnost. Čenský skonal dne 30. ledna odpoledne, v noci potom zemřel spisovatel lékařský MDr. Jos. Zít a odpoledne dne 31. ledna professor Jan Bohuslav Miltner, redaktor „Památek archaeologických a místopisných“. Všichni pohřbeni dne 2. února o 3. hodině odpoledne.

Pro nás žurnalisty české má Ferdinand Čenský svůj odborný význam: náležel k nám. Čenský v červnu 1848 v jinošském zasnění pro věc národní svobody opustiv studia zřekl se všeho jiného zaměstnání živnostního a stal se žurnalistou. Sám třetí tvořil devatenáctiletý Čenský (narodil se 29. května 1829 v Čechicích) se staršími soudruhy Liblinským a Vine. Vávrou redakci malého „Pražského večerního listu“, jenž záhy se stal populárním a nejrozšířenějším ze všech četných listů českých. A přecháv v této redakci všechny změny, odvedení k vojsku redaktora Liblinského, zatčení soudruha Vávry a konečně zapovězení dalšího vydávání listu za redakce Chocholouškovy počátkem února 1851 pocítil konečně sám krutost persequce, která všechno volnější hnutí dusila: byl jedné noci zatčen, na Hradčanech uvězněn a pro podezření, že účastnil se kdysi jakési schůzky revolucionářské, po několik měsíců vyšetřován.

V červencových a srpnových číslech „Nedělních Listů“ r. 1886 vypravoval Český o těchto případech a o sobě doslovně doložil:

„V říjnu 1851 ve vši tichosti i on zmizel z literárního obzoru a oetnul se ve dvojím sukne někde nad Rýnem v pevnosti mohušské, o rok později ve Frankfurtě nad Mohanem; pak účastnil se polních výprav r. 1859 a 1866 v Itálii a v Tyrolsku a po šestatřicetiletých aktivních službách vojenských navrátil se do své otčiny, aby v ní své kosti složil. Jsme u konce!“ A ruka účinná, co slova ta psala, již v půl roku potom stuhla, a otčina vládně přijala kosti věrného syna, jenž ji za všech okolností nade všecko miloval.

O lásce té svědčí hojně soukromé dopisy, které mladý voják v letech padesátých z ciziny psával svým příbuzným a přátelům. Tyto dopisy byly po třiceti letech uveřejněny ve „Vojenských Listech“. O lásce té svědčí přechytlivé vlastenecké básně a stati v různých časopisech uveřejněné, svědčí o ní dopisy pode jménem „Vojtěch Hána“, které jako voják do Šestákových „Pražských Novin“ zasílal, svědčí o ní a neméně o pronikavé znalosti a pilných studiích literární a povahopisné články, které uveřejnil Český o Václavu Nebeském, M. Z. Polákovi, Burianovi, Amerlingovi, Václavu Štulcovi, Jakubu Malém, Šemberovi, Marii Čacké, Boh. Rajské a jiných, kdož v písemnictví, umění a jinak o náš pokrok zasloužilými se stali. Dlouholetou vzdáleností a vojenským povoláním neochladlo vlastenecké srdce pro zájmy národní, naopak snažil se Český právě v kruzích vojenských, kde nevalně práváno bývalo národnosti české, zjednatí úctu a platnost našemu jazyku, jehož byl učitelem nejen ve vojenských vrstvách nižších, vyšších i nejvyšších, ale též statečným obhájcem v případech, kdy proti němu bylo útočeno, i dovedl toho v důstojnickém sboru, jemuž příslušel, že aspoň v jeho přítomnosti nikdo si nedovolil proti národnosti a jazyku českému nepřislušných poznámek, jaké tam druhdy v obyčeji bývaly.

Z bohatého listáře, jež Český zůstavil, z jeho archivu a vlastních zápisek bude lze sestaviti kromě jiných publikací také

ze zajímavých životních příhod jeho obraz poutavý. Shledáme tam, kterak v době věznění na Hraděanech jeho sestra a její přítelka dovedly si lstí zjednatí přístup do dvora vězenského, aby s ním a soudruhy jeho ve vazbě, Vávrou a Sladkovským, promluvití mohly, kterak umluvili se o korespondenci vypichováním slov na zadních stránkách knih, které vězňům půjčovati směly; kterak v září r. 1851 ujednali si poslední vzájemné spatření: dámy na pavlanu zámecké věže, vězňové u zamřížených oken svých celí. Rozloučili se vzájemným zamáváním šátky.

Na Českém vina neshledána, ale byl českým žurnalistou, provinění to za hrůzovlády Bachovy dosti veliké a trest byl vině v zápětí — Český byl odveden k vojsku.

Marně otec Českého, vážený občan a purkmistr v Čechticích, přibyl do Prahy a prosil u vojenských i civilních úřadů, aby nejstarší syn z desíti dětí byl z vojny propuštěn. Z vězení dopraven byl ohnivý žurnalista na policii, odtud přímo do transportního domu na Františku, ani na půl hodiny nemohl vyjít z domu k uspořádání svých soukromých záležitostí. Rychlým pochodem dal se novobranec se svou setninou na jih, k Vídni a pak k Rýnu.

S resignací snášel Český osud svůj a konal vedle přísného povolání svého studia jazyková. Přiučiv se flamsky a později vlasky překládal do těch jazyků některé vynikající belletristické spisy české a naopak z jazyků těch do češtiny.

Vojenský postup Českého jakožto muže z trestu v šat vojenský oděného byl velmi pozvolný; desátníkem stal se r. 1853, šikovatelem r. 1856 a poručíkem r. 1859, kdy účastnil se války ve Vlaších, zejména byl v bitvách u Melegnana dne 8. a u Solferina dne 24. června. Po válce vyučoval Český důstojníky a kadety češtině a zjednal si v tomto oboru dobré jméno; znenáhla zapomínalo se na někdejší jeho činnost politickou, byl povýšen za nadporučíka a konečně r. 1869 povolán za profesora na vojenskou akademii novoměstskou, kde v roce na to stal se setníkem. A r. 1873 povolán byl někdejší „velezrádce“ — kteréhož titulu zjednali si tenkrát mnozí u nás náramně lacino — do ro-

diny panovnické k vyučování arciknížat, stojících po králevici Rudolfovi nejbližší trůnu císařskému.

Čenskému dostalo se vyznamenání nejprv od sboru důstojnického, jenž odevzdal mu skvostný výtisk slovníků Naučného a Jungmannova, potom od panovníka. Čenský stal se rytířem řádu Františka Josefa a byl řaděn mezi nejzasloužilejší důstojníky naší armády. Pro vojsko vydal řadu odborných spisů a zjednal si zásluhu o ustálení vojenské terminologie, jižto sestavil jednak ze starobylých názvů českých, jednak z vlastních slov případně utvořených. Vydal též jazykem německým krátkou mluvnici českou, ve „Světozoru“ (1873) uveřejnil své „Vojenské a vojensko-literární vzpomínky“ a společně se setníkem Jos. Thillem vydal r. 1875 v Matici lidu důležité dílo „Česká válka 1618—22“. Mimo to uveřejnil Čenský v různých časopisech povídky vlastní nebo z vlastiny přeložené.

Avšak největší zásluhu má Čenský o literaturu životopisnou, neníť u nás kromě Václ. Zeleného a Ant. Rybičky nikoho, kdo by v tomto oboru více a platněji našemu písemnictví byl prospěl nad Čenského.

Smrt Čenského všeobecně překvapila. Když jsme nedlouho před tím odcházeli ze schůze spisovatelů, v nížto se o zřízení nového spolku jednalo, líboval si, že po operaci, jižto odstraněn byl exsudat v podramení, cítí se volným a zdravým.

„Bohu díky, nechtěl bych vám psát nekrolog,“ pravím.

„Snad přece tak bude,“ odpověděl — „jsem starší.“ —

Tedy přece! Mohli jsme být na to připraveni, Čenský byl českým žurnalistou, a ti vyššího věku snad ani dočkati se nesměji! Nejstarším byl Sladkovský, jenž dosáhl téhož věku 57 let jako přítel Čenský.

Nuž, na shledanou!

K 50. výročí úmrtí Ferdinanda Čenského

30. ledna 1937

Rakouský důstojník - český spisovatel

A. N. - Brno 29. ledna

Před padesáti lety zemřel na Královských Vinohradech velmi originální muž z šiku starých vlastenců, c. a k. setník Ferdinand Čenský; v nekrolozích i vzpomínkách mluví o něm přátelé tak vřelým tónem, že jest patrna jeho duševní a povahová nevšednost... není to snad jenom proto, že to byl po M. Zd. Polákovi, Mořici Fialkovi, Tomáši Burianovi a J. S. Friedbergu-Mirohorském jediný rakouský důstojník do let 80., který se hlásil uvědoměle k své národnosti, ba vzpomínal bez zahanbení, ano hrdě na svou občanskou minulost radikálního osmačtyřicátníka.

Ferdinand Čenský, rodák z Čechtice u Čáslavě (nar. r. 1829), byl starším vrstevníkem Májovců, ale vstoupil do literatury, neb spíše do žurnalistiky, před nimi. Absolvent gymnasia akademického a německobrodského i pražské filosofie objevuje se r. 1848 na levém křídle novinářském po boku V. Vávry Haštalského, J. Knedlhausa-Liblinského a Prok. Chocholouška jako člen redakce radikálního Pražského Večerního Listu a vytrval tu i za tuhé reakce. Ale »závadné« zprávy o tragickém konci myslitele Aug. Smetany zlomily Ferd. Čenskému vaz: časopis zapověděn, Čenský zatčen, uvězněn na Hradčanech a odveden k vojsku jako prostý voják k 11. pěšímu pluku, aby poznal, jak »mu bude pěkně slušet bílý kabátek«. Ležel pak s »rajneráky« (od r. 1856 jako šikovatel) v Mohuči, Frankfurtě, v Itálii, Tyrolích a Linci (tu se r. 1859 stal poručíkem); r. 1859 se zúčastnil také tažení italského a bojoval u Solferina.

Ferd. Čenský osvědčil v těchto 8 tuhých letech svého života podivuhodnou sílu životní: posílal do českých časopisů pseudonymně povídky, překládal z vlámstiny a italstiny, vyvracel mezi důstojníky opovržlivý odpor proti českému jazyku a národu. Od r. 1859 do 1865 učil v Linci německé důstojníky a kadety češtině a získal si při tom takovou oblibu, že při rozloučení mu věnovali jeho žáci na památku Jungmannův i Riegrův slovník. Ale měl patrně úspěchy i úřední, takže r. 1869 se stal po Tom. Burianovi učitelem češtiny na vojenské akademii v Novém Městě za Vídní (a v posledních letech tamního působení i učitelem císařských princů ve své mateřštině). V Novém Městě obecně vážen a konečně r. 1870 povýšen s 41 lety na setníka, vytrval do r. 1886; vydával učebnice češtiny pro zvláštní vojenské potřeby, pracoval o vojenském názvosloví, publikoval populární spisy vojenské. Ale současně zkoumal i strategické dějiny 30leté války a uveřejnil ve dvou spisích výsledky svého badatelského úsilí, přispíval do Slovníka naučného, psal do Osvěty spolehlivým, srdečným, mikrologickým způsobem rybičkovským životopisy národních buditelů, vydával jejich korespondenci. Jeho zásluhy o české vojenské názvosloví, o které se sdílel s Jos. Salomonem Friedbergem-Mirohorským a Patr. Blažkem, jsou dnes ovšem již historické a zanechaly v naší čs. mluvě vojenské stopy skrovnější než obdobné snahy Tyršovy, a jeho příspěvky literárně-historické, až na stati o Polákovi, Fialkovi a Burianovi, zastaraly, ale své době sloužil setník Čenský z nejlepších sil.

Čenský
schůzka

Když se r. 1886 po 35 letech vrátil jako major a rytíř řádu císaře Františka Josefa I. do Čech, těše se na soustavnější práci literární, připadal mladšímu pokolení jako postava moudrého, staromódního idealisty — důstojníka z povídek Šmilovského: tento »setník Dřevnický« nerozuměl již zcela poměrům, v nichž se octl, ale byl stále hotov pomáhati, přispívati a proměňovati ve skutečnost své starovlastenecké ideály. Neužil však pense dlouho; již 30. ledna 1887 zemřel ani ne 60letý. Památným zůstává jeho proctví v kruhu přátel při zájezdu do Prahy r. 1879: vychovatel rakouských arciknížat, autor loyálního článku Čestina v císařské rodině zaníceně ujišťoval přátele, že se národ osvobodí a dočká samostatnosti státní. Nejinak než jiný vynikající voják české krve, srbský generál František Zach, vojenský důvěrník Riegrův, zdůrazňoval, že tomu musí národ přinést krvavé oběti, ale věřil, že nebudou položeny nadarmo. »Kdy to bude, neví se, ale z nás, jak tu sedíme, uzří přece někdo spasení.« Památka tohoto muže dojista zaslouží, aby jí nebylo zcela zapomenuto.

31. května 1922. Číslo 149.

**** Čechtický desertér.** Major Ferd. Čenský, jehož památky jsme v těchto dnech vzpomněli, vřadil do své české čítanky životní příběh českého vojáka v nizozemských službách. Jan Erazim Vocel cestoval r. 1837 po Holandsku a přišel také do Nimweg. V předsíni radnice seděl v koutě schoulen jakýsi stařeček, jenž, slyše Vocela a jeho cestovního společníka česky mluvit, přihlásil se k nim jako krajan a vypravoval pak těmito slovy svoje pohnuté životní osudy: „Ó, drazí pánové! Já ve světě mnoho zkusil. Utekám z otčiny do Rakous, aby mě na vojnu neodvedli. Ale tam mne vypátrali a vzali k vojsku přec. Před 45 lety zajali mne Francouzové. Unikl jsem ze zajetí a přijal službu ve vojsku holandském. Odpluli jsme do Afriky a odtud do Batavie, kde jsem mnoho let sloužil. Byl jsem v námořní bitvě raněn a vrátil jsem se zpět do Holandska. Jsem tu již 20 let. Žiju jako vojenský vysloužilce a dostávám od krále ročně 150 zlatých. Mé jméno je Josef Vácha, pocházím z Čechtic v Čáslavském kraji. Nosíval jsem u sebe po ten všecken čas modlitební knížku, jedinou to památku z Čech, a ta mne před zapomenutím mateřského jazyka zachránila.“ Také Čenský byl z Čechtic na dolnokrálovickém panství a tedy krajan tohoto muže, jenž utíkal před vojnou, aby nakonec válčil na evropských i zámořských bojištích.